

SCHOONE PHRASES?

In het Bevrijdingsnummer op bl. 12 laatste alinea komt de volgende zin voor: „De pogingen in uitersten nood en niet zonder risico gedaan om hun lot (dat van de Joden nl.) althans te verzachten, bleven vrijwel alle zonder resultaat.”

Het zou mij interesseeren, en zeker vele andere collegae met mij, eens ronduit te vernemen, wat de Maatschappij, Afdeelingen en gelieerde instellingen voor deze collegae in nood gedaan hebben. Het lijkt mij nuttig en gewenscht, dat dat duidelijk in de annalen der tandheelkunde geboekstaafd staat. Mijn persoonlijke ervaringen heb ik alleen maar in de hoofdstad opgedaan en daar heb ik er dan ook totaal niets van gemerkt; misschien schiet ik hier te kort. De eenige mentaliteit, waarmee ik kennis maakte, was een van een zeer gereede onderworpenheid aan de Duitsche eischen, die zich onverwijld uitte in de volgende feiten:

Toen in 1941 aan de orde kwam dat de Joodsche Collegae de Maatschappij moesten verlaten en ik den stoot wilde opvangen door vrijwillig te bedanken, schreef de secretaris der A.T.V., coll. *Mij n a r e n d s* terug: „wanneer u niet bedankt had, hadden wij u er toch uit moeten zetten”; ik citeer uit m'n hoofd. Een poos later werd den *J.* coll. nog een fraaie afscheidsbrief met beste wenschen toegezonden. Ik weet wel dat er in dien tijd een flinke dosis moed en karakter voor noodig was om wat voor de collegae in nood te doen, en dat het grootste deel van de menschheid niet over een goede dosis hiervan beschikt, kan niemand haar verwijten, maar zij moet zich dan ook geen verdienste aanmatigen die haar niet toekomt.

Ook zond de Coöp. Kliniek der A.T.V. snel aan alle aandeelhouders formulieren om in te vullen of ze „arisch” waren of niet, de Duitschers zouden eens kunnen vinden, dat er te veel Joodsche aandeelhouders waren. Laatstgenoemden werden dan ook alras door den penningmeester *S m i t s* bezocht, met mededeeling dat het Bestuur bang was dat er te veel *J.* aandeelhouders waren, waarom onder dezen een loting was gehouden, dat verzocht zou worden z'n aandeel terug te geven om de kliniek te redden; het gestorte bedrag zou terugbetaald worden. Ik behoorde tot de gelukkigen, die uitgeloot waren. Het spreekt van zelf dat mijn aandeel naar Coll. *S m i t s* verhuisde, het gestorte bedrag kreeg ik nooit terug. Na de bevrijding heb ik het aandeel terug *moeten vragen* en tot nu toe niets ontvangen.

Verder: De eenige Joodsche collega, werkzaam op de kliniek, mocht na de gewone werkuren, als alle andere coll. weg waren, laat in den middag daar nog *J.* patiënten komen behandelen. Voor die tijden was onze Coöp. Kliniek onder Directie van den rood georiënteerden coll. *P i t s c h* plus royaltie que le roi. Was hij misschien in dien tijd eenigszins geïnfecteerd door coll. *J. d e R u i t e r*, die toen de kliniek toch al vaarwel gezegd had, om zich aan „beter” werk te wijden?

Zomer 1945: Een gedrukte kaart van de A.T.V., penningmeester, coll. *S m i t s*, waarbij hij mij gelukwenscht namens de A.T.V. met mijn behouden terugkomst. U vergist U, het eerste officieele contact met de Maatschappij is, of ik s.v.p. vóór dien en dien datum mijn contributie voor de A.T.V. wil gireeren.

Bovengenoemde feiten, voorgevallen in Amsterdam tijdens het voorzitterschap van coll. *M a r g a d a n t*, die toen ook in den Raad v. Toezicht van de A.T.V. kliniek zat, dus met medeweten van hem, gebeurd, stroken niet bepaald met de

schoonklinkende phrases van zijn art. „Uit Amsterdam”. Ik weet wel dat er voor een bepaalden collega iets gedaan is, ook bij zijn terugkeer, maar daar is geen Maatschappij voor noodig.

Tenslotte zou het mij werkelijk goed doen, te vernemen, welke positieve daden van verzet tegen de Deutsche maatregelen de leiders der Maatschappij en Afdeelingen in de eerste oorlogsjaren hebben verricht. Waarom worden de slappelingen, die zich b.v. direct voor medewerking aan de Krankenkasse beschikbaar stelden, nog in Maatschappijfuncties gehandhaafd?

De reden waarom ik dit stukje graag in het Tijdschrift voor Tandheelkunde geplaatst zag is, omdat, naar mijn meening het artikel van coll. M a r g a d a n t geen juisten indruk geeft van de houding der A.T.V. in de eerste oorlogsjaren, tijdens de Deutsche bezetting.

Kerstmis 1945

K. E. WAAGENAAR

Hoewel aanvankelijk de neiging groot was het bovenstaande onbeantwoord te laten, wil ik er terwille van de historie eenige opmerkingen onder plaatsen.

1. De titel is een insinuatie. Het zal een ieder duidelijk zijn, dat het hierboven bedoelde stukje in het bevrijdingsnummer een strikt persoonlijk karakter draagt en door mij in geen kwaliteit, welke ook is geschreven. De gewraakte geciteerde zinsnede doelt dan ook op de door mij persoonlijk en door enkele anderen ondernomen pogingen. De Maatschappij bestond toen trouwens al niet meer. Welke die pogingen zijn doet weinig ter zake; van mijn bezoeken o.a. bij den beruchten Aus der Fünfte, welke wegens de geprikkelde stemming beiderzijds niet zonder gevaar waren, heb ik geen notulen! Mijn houding tegenover de joodsche collega's is in Amsterdam genoegzaam bekend, zoodat ik er verder wel over kon zwijgen. Terloops zij nog vermeld, dat bij de ontslagaanvraag van den joodschen Maatschappij-secretaris op grond van de dreigende maatregelen het Hoofdbestuur een door mij en enkele andere in scherpe bewoordingen gestelde motie om dezen functionaris tot intrekking van de ontslagaanvraag te bewegen, met algemeene stemmen aannam. Om zonder eenige kennis van zaken over de door mij geschreven woorden zóó te schrijven is onbehoorlijk.

2. De woorden in het, M i j n a r e n d s in de schoenen geschoven briefje, dat coll. W. „uit zijn hoofd citeert” worden door den secretaris krachtig ontkend. Zoodra het archief van de A.T.V. wordt vrijgegeven, kan dit worden opgehelderd. Tot zoolang citeere men liever niet te veel „uit zijn hoofd”!

3. Inderdaad bleek het aandeelenbezit van de Coöperatieve Kliniek der A.T.V. met een kleine meerderheid joodsch. Op voorstel van het joodsche Bestuurslid K a t t e n b u r g werd aan een paar joodsche aandeelhouders verzocht hun aandeel terug te geven, waardoor de meerderheid juist in een minderheid werd omgezet. Door loting werd uitgemaakt aan wie dit verzoek zou worden gericht, waaraan desgewenscht geen gevolg behoefde te worden gegeven. Op deze wijze werd een nuttige instelling der Volkstandheekundige verzorging voor ondergang of „Verwaller”schap gevrijwaard. Ondergeteekende is in zijn kwaliteit daarin niet gekend. De Raad van Toezicht bemoeit zich slechts zeer sporadisch met den gang van zaken. Met nadruk wil ik hier echter verklaren, dat ik dit van joodsche zijde gedane voorstel van harte zou hebben gesteund.

Waarom W. het aandeel nog niet terug heeft, kan ik niet verklaren. Vermoedelijk is de administratie achter geraakt. W. zal zijn aandeel heusch wel terug krijgen!

De insinuatie wederom ten opzichte van den leider P i t s c h en den N.S.B.-collega de R u i t e r, die de mentaliteit van den schrijver wel sterk belicht, laat ik verder onbeantwoord.

4. Ten slotte zij nog opgemerkt, dat de A.T.V. een „bevrijdingsvergadering” belegde, die werd uitgesteld tot het oogenblik, dat het overgrote gedeelte der ondergedoken joodsche collega's was terugggekeerd. Vrijwel allen woonden die vergadering bij. De wijze, waarop zij daar door mij als voorzitter werden verwelkomd en de woorden aan hun behandeling gewijd, zijn collega W. ontgaan, omdat hij daar niet

aanwezig was, vermoedelijk niet kon zijn. De rede ligt voor hem ter inzage. De meeste joodsche collega's waren zoo correct zich bij hun wederverschijnen bij den voorzitter te melden. Den heer W. heb ik niet gezien, zoodat het oogenblik van zijn wederkomst voor mij verborgen bleef.

Dat de penningmeester aan alle leden bij het weer in werking stellen der ambtelijke machine, een gedrukte kaart zond, zal wel juist zijn. Ook een gewone administratieve routine-maatregel wordt hier als middel van kritiek aanvaard.

Over die „Krankenkasse" is al zóó vaak geschreven. Nog maar weer eens verneme coll. W. dan, dat die maatregel, in overleg met de twee zuster-maatschappijen en het betr. departement in het belang van de in Nederland achtergebleven gezinsleden der te werk gestelde Nederlanders in Duitschland werd getroffen.

Collega W. vindt dat hen, die in dien tijd niet over een flinken dosis moed en karakter beschikten geen verwijt kan treffen, maar dat zij zich dan ook geen verdienste kunnen aanmatigen. Na te hebben vastgesteld, dat ik mij geen andere verdienste aanmatig dan waarover ik schreef, zou ik W. de vraag willen stellen of hij zich wel bewust is met zijn joodsche lotgenooten niet de eenigen te zijn geweest, over wie de bezetting groot leed heeft gebracht?

Dat hem den moed heeft ontbroken de uiterste consequentie der Duitsche maatregelen te trotseeren (er zijn er zoo geweest) en is „ondergedoken" is mij volkomen verklaarbaar. Evenmin zal ik hem verwijten van dezen toestand geen gebruik te hebben gemaakt (er zijn er wederom zoo geweest) om aan illegale actie deel te nemen om zoo te protesteeren tegen wat men zijn vaderland en zijn „arische" landgenooten aandeed. Maar hij spreke dan ook niet op laatdunkenden toon over het weinige, waartoe anderen wel den moed vonden.

Ten slotte kan men zich afvragen of, achteraf bekeken, de houding van ons geheele volk, niet alleen tegenover de joodsche maatregelen!, principieel de juiste is geweest. Achteraf! Want men dient dit alles te zien in het licht van den tijd, waarin zich dit vreeselijke stuk historie afspeelde en van het geraffineerde tempo, waarin ons het juk steeds werd verzwaard. Toen wij zijn begonnen onze ramen te verduisteren om onzen geallieerden den strijd te bemoeilijken hebben wij A. gezegd en helaas, er zijn nog vele letters gevolgd. Maar het is hier niet de plaats daar nader op in te gaan. Zeker is echter dat elke *openlijke actie* het leed van coll. W. en zijn lotgenooten niet zou hebben verlicht, dat van anderen slechts verzwaard. Hij richtte den blik liever op de onmiskenbare bewijzen van sympathie en medeleven met allen, zonder onderscheid, die hebben geleden in deze vreeselijke jaren. Maar hij verspele die sympathie niet met te schrijven als hij deed! MARGADANT

ONVERANTWOORDELIJK ?

Het is prettig te merken dat de tandheelkunde vele collega's wel zeer na aan het hart ligt. Dit bleek ondergeteekende uit meerdere brieven, welke hij mocht ontvangen naar aanleiding van zijn rondschrijven, brieven met waardeering en met kritiek. Hij is dankbaar voor beide en heeft dit in zijn antwoorden tot uitdrukking gebracht. Gaarne hoort hij kritiek, heel gaarne zelfs, want hij leert ervan. Vandaar dat hij met veel waardeering het artikel van de redactie van het T. v. T. onder het hoofd „Onverantwoordelijk" in de aflevering n°. 2—3 heeft gelezen.

Het zou niet moeilijk zijn om naar aanleiding van dit redactioneel stuk meerdere pagina's te schrijven, ondergeteekende wil echter volstaan met eenige opmerkingen, die naar hij hoopt wel van belang kunnen zijn.

De bedoeling van zijn rondschrijven is geweest iets bij te dragen tot een beter onderwijs. Als dit gelukt, zij het slechts in zeer geringe mate, dan is hij tevreden. De kritiek, welke hij daarbij gaf, was kritiek naar binnen. Zijn vlugschrift werd slechts rondgestuurd aan tandartsen, benevens enkele ingewijden en het spijt hem daarom te moeten zeggen, dat hij niet inziet dat door kritiek naar binnen het vertrouwen in den stand der tandartsen wordt ondermijnd, zooals de redacteur van het T. v. T. opmerkt. Anders zou het z.i. zijn, als hij een en ander in de dagbladen had laten publiceeren. Dat hij blijkbaar niet alleen staat in zijn opinie, kan

hij met meerdere door hem ontvangen brieven aantoonen. Dit wat betreft de persoonlijke opmerkingen van den redacteur.

B. verwachtte dat schrijver verbetering van het onderwijs „door middel van een verbreding van de medische basis en een verdieping van het geneeskundig inzicht” voor zou stellen. Ondergeteekende heeft in zijn rondschriven gezegd dat hij voorstander van een grondiger medische opleiding is. Hij is dit nog steeds, acht echter om onderstaande redenen de mogelijkheid niet uitgesloten, doordat het tijdstip ervoor z.i. eigenlijk te vroeg is gekozen, dat een misschien theoretisch goede opzet in de praktijk niet zal voldoen. Uit brieven en opmerkingen van collega's bleek hem, dat meerdere van hen weinig heil verwachten van een bredere medische basis van het tandheelkundig onderwijs. Zij maakten de opmerking, dat ons beroep bij uitstek technisch is en verlangen een zoo perfectioneerd mogelijke opleiding in dien zin. In hoofdzaak moet schrijver dit toegeven en wel voornamelijk vanwege het geringe aantal tandartsen in Nederland.

Een uitbreiding der tandheelkundige opleiding op meer medische basis heeft vrijwel zeker een verlenging der studie van een of meerdere jaren tot gevolg en zeer wel mogelijk daardoor een geringer aantal studenten. Het is zelfs twijfelachtig of een uitbreiding van het aantal Universiteiten waar tandheelkunde wordt gedoceerd hierin veel verandering zal brengen. Mede door de dienstplicht, waarvoor de huidige studenten tot dusverre geen uitstel kunnen krijgen, beteekent deze verlenging der studietijd dat de kans groot is dat het aantal tandartsen in Nederland de eerste 10 jaren niet van beteekenis zal toenemen. Er is echter plaats en werk voor minstens het dubbele aantal, er is een schreeuwend tekort. Door dit tekort is het tevens niet mogelijk om een intensieve propaganda te gaan voeren voor een betere mondverzorging, hetgeen zoowel den patiënten als den tandartsen ten goede zou komen.

Dat de beste oefening in nauwkeurig werken nog steeds is de cohesieve goudvulling, meent ondergeteekende nogmaals te moeten onderstrepen. Z.i. kunnen n.l. de opmerkingen van den redacteur dienaangaande den indruk wekken alsof B. het hiermede niet eens, ja zelfs volkomen oneens, is. Schrijver dezes meent terecht te veronderstellen, dat „outstanding men” in de U.S. en Canada als Willman, Kuratli, Anderson, Mc. Gehee, Jacobson, Lee e.a. gaarne willen bevestigen, dat een groot deel van de reputatie van de opleidingscholen aldaar was en nog steeds is gebaseerd op deze manier van werken.

De opmerkingen van den redacteur over opzettelijke nalatigheid etc. zijn geheel voor zijn rekening. Ondergeteekende zou niet graag beweren dat de Nederlandsche tandartsen dagelijks opzettelijk knoeien.

De collega, die vroeg of hij misschien tot de categorie behoorde, die ziende blind was, toonde het rondschriven juist te begrijpen.

M. M. LAND

Naschrift

Wij hebben collega Land de gelegenheid tot verweer niet willen onthouden, al gaat dit aan de kern van de zaak ook grootendeels voorbij. Die kern is *niet* gelegen in zijn beschouwing met betrekking tot een verbetering van het onderwijs, zooals de inzender die aanbeveelt, maar wel in de blaam, die hij tot dat doel gemeend heeft te moeten werpen op de tandartsen. Al was deze „critiek” naar hij schrijft intern bedoeld, zijn rondschriven werd niettemin ook gezonden aan „enkele ingewijden”, d.w.z. buitenstaanders. En dit is nu juist het laakbare in zijn optreden, want wat hij als ingewijden betitelt, zijn in elk geval outsiders, die, zonder voldoende eigen kennis van zaken, in het hun toegezonden geschrift een zeer ongunstig oordeel zien uitgesproken over de wijze, waarop tandartsen gewoon zijn hun beroeps-werkzaamheid uit te oefenen. En dat nog wel door iemand die, zeker in hun oogen, geacht kan worden er alles van te weten. Wat let voorts dezen „ingewijden” om dit oordeel tot het hunne te maken en het, met de circulaire als stuk van overtuiging, door te geven aan al wie zij meenen er voor in aanmerking te komen?

Welke goede bedoelingen de schrijver met het onderwijs overigens ook moge hebben, de tandheelkunst en derzelve beoefenaren heeft hij met zijn vlugschrift al een heel slechten dienst bewezen. En daar gaat het om.